"నాటకం"

"ఏమి చేస్తున్నా వన్నయ్యా?"
"ఇదిగో, యిదోయి తమ్ముడూ"
"నోటితో చెప్పగూడదూ?"
"కళ్ళతో చూడగూడదూ?"
"........అయితే, చూడకుండానే అడిగానంటావా?"
"........కాకపోతే, చూసినవాళ్ళకి చెప్పాలంటావా?"
చుట్టానికి వల్లమాలిన కోపం వచ్చింది.
అది అసంతృప్తిగా పరిణమించింది.
ఆపరిణామం అబ్బురపాటుగా మారింది.
అది నిర్విణ్ణత అయింది.

చివరికి విసుపు అయి అది ధుమధుమ లాడించింది.

"ఛా" అనుకున్నాడు.

అనుకుంటూనే, విశ్వనాథాని కెదురుగా స్తంభాని కానుకుని చతికిల బడ్డాడు.

చతికిలబడి, అతను పలకరిస్తేనే పలుకుదా మనుకుని మూతి బిడాయించు కున్నాడు; కాని వూరుకోలేకపోయాడు.

తన రాక వంటగదిలో తెలవాలి మరి.

"నాటకం చూడవూ?" అని డొంక కదిపాడు, మెల్లిగా.

"ఏమిస్తారు చూస్తే?" అనడిగాడు విశ్వనాథం.

"భేష్"

"..............."

"రాఘవాచారోయ్ వచ్చిన నటుడు"

"..............."

"చూడాలంటే మళ్ళీ యింతట్లో దొరుకుతాడా?"

"టిక్కట్టుకోసం ఖర్చయిన డబ్బు యెంతట్లో నయినా మళ్ళీ మనచేతికి వస్తుందా?"

"నీ కెంతసేపూ డబ్బురంధి తప్ప మరేమీ లేదు"

"మరి, రాఘవాచారి యెందుకు వచ్చాడంటావ్?"

"ఒక పేదవిద్యార్థికి సాయం చెయ్యడానికి"

"చాలా గొప్ప సంగతి. అయితే, యింటి దగ్గిరనుంచే తెచ్చాడా డబ్బు?"

"వా! కోట్ల విలవయిన ప్రశ్న వేశావన్నయ్యా"

విశ్వనాథం బదులుచెప్పలేదు.

వంటింటో అలికిడి లేదు.

వాకట్లో గాలీ లేదు.

ఉడికిపోసాగాడు.

ఇంతలో గదితలుపు తెరుచుకుంది.

లేతాకుపచ్చ దీపపు కాంతి చూపు లాకర్షించింది.

ఒకచేత తాంబూలపు పళ్ళెం పట్టుకుని ద్వారానికి కొంచెం యెడంగా నుంచుని వుంది కామేశ్వరి.

"ఎవరుచెప్మా?" అని చూస్తూనే "వెళ్ళడమా మానడమా" అనుకుంటూనే ఋుఫతలికి వచ్చిందామె,

గదిలో వుండగా వొక సొగసూ, వాకట్లోకి వచ్చాక వొక సొగసూ కులికిం దామె మొగం.

తెల్లపువ్వుల తోపుచీర కట్టుకునీ, చిన్నిచుక్కల తెల్లజాకట్టు తొడుక్కునీ వుం దామె.

కామేశ్వరి అంత చక్కని దని అత నెప్పుడూ అనుకోలేదు.

చకితు డయిపోయాడు.

"ఇదిగో, యెక్కణ్నుంచి మరిదీః" అని ఆమే పలకరించింది, సాదరంగా.

"ఇంటిదగ్గిరనుంచే నమ్మా"

"కాళ్ళు కడుక్కుందువు గాని, నీళ్ళు తెస్తున్నా"

"కొళాయి దగ్గిరే కాళ్ళు కడుక్కువచ్చాను నువ్వు శ్రమపడ నక్కర లేకుండా, మునిసిపాలిటీవాళ్ళు మీయింటి యెదటే వేశారు కుళాయి."

ఒక్కమాటు పుస్తకం మీది చూపు లిటు మళ్ళించి "ఇంకేమీ లేవుట్రా అలాంటి యేర్పాట్లూః" అనడిగాడు విశ్వనాథం, పరీక్షగా చూస్తూ.

"మెరుపుదీపం కూడా మీ గుమ్మంలోనే పడింది మొలిచినట్టు"

"ఇంకాః"

చూశాడు; గాని చుట్టాని కేమీ కనపడలేదు.

అయినా, విశ్వనాథం చూపు లింకా అలాగే వున్నాయి, నిలవతీస్తున్నట్టు. అది గుర్తించి "భోజనం—" అని అర్ధోక్తిలోనే వూరుకుంది కామేశ్వరి.

"అప్పుడేటమ్మాః" అంటూ అవ్యవధానంగా యెదు రడిగాడు చుట్టం, అమ్మయ్యా అనుకుని.

"ఇదే రావడమాః"

"రావడం అయిదుగంటల బండిలోనే వచ్చాను; కాని ఆలస్యం అయినా మీ యింటో లోటు లేదుగదా అని—"

"అప్పు డనగా వచ్చి యెనిమిదిన్నర దాకా యే పెద్దగుర్రానికి పళ్ళు తోముతున్నావూ మరిః"

"రెయిల్లో మనిషిమీద మనిషిగా కూచున్నాం. నా శరీరం అరిటిగెల కావేసిన ట్టయిపోయింది. అంచేత, కాస్త గాలి మేస్తే గాని వుండలేక, యిప్పటి దాకా గోదావరి గట్టున కూచుని, పనిలో పని వొక్క బుడగ కూడా వేసేసి—"

"మీ అన్నయ్యదగ్గిర కూచో నిమిషంలో వంట చేసేస్తాను, షవ్వుమీద"

"అప్పుడే మీ భోజనా లయిపోయినాయ్యాః"

"ఇవాళ కొత్తా, ను వ్వైరగనిధా?"

"పాపం — మళ్ళీ నా కోసం—"

"పాపాలకు పోక, కుర్చీ అలా మండువాలోకి లాక్కుని కూచో?"

"ఇదిగో, చూడూ, ఎలాగ శ్రమపడుతున్నావు కనక, కాస్త తొరగా—"

"ఏమిటా వుపద్రవం?"

"నాటకం చూడ్డానికి వచ్చానమ్మా! ఎనిమిది న్నర దాటడం నీకే తెలుసుగా?"

విశ్వనాథం చురుగ్గా చూశాడు.

"మరి మా చెల్లాయిని తీసుకువచ్చావు కాదేం?" అనడిగింది కామేశ్వరి, శ్రీవాభింగాభిరామంగా చూస్తూ.

చుట్టానికి కులాసా పొంగుకుంటూ వచ్చింది.

"పెళ్ళికి వెడుతూ పిల్లిని—" అంటూ మాట నాన్చేశాడు, తన సద్య స్ఫూర్తి అంతా మొగం మీది తెచ్చుకుని.

"అవునులే. కుక్కకి పిల్లెందుకూ?" అనడిగేసింది కామేశ్వరి, అవ్యవ ధానంగా.

ఎగిసిపడిచూశాడు విశ్వనాథం.

తాంబూలపుపళ్లెం గదిలో వుంచివచ్చి, వంటింటి తాళం తీసింది కామేశ్వరి, భర్తకేసి నీరసంగా చూస్తూ.

2

విశ్వనాథానికి వొళ్ళు రవులుకుపోయింది.

అసలు, రాజమహేంద్రవరం బదిలీ అయినప్పణ్ణుంచీ చుట్టాలంటే రోత పుట్టిం దతనికి.

అన్ని విధాల అనాదరం కనపరిచినా కణాయించుకునే కూచున్న ఆ చుట్టం అంటే డోకే వచ్చేటట్టయింది.

మధ్యాహ్నానికి మధ్యాహ్నమూ ఇలాంటిదే తటస్థించింది.

నాటితో, ఆధునికాంధ్రకవిపండితసభ ఆఖరు.

ఇవాళ, అతనికి నచ్చిన రాతగాళ్ళు తమ కొత్తరచనలు చదువుతారు, స్వయంగా

అంచేత, నాలుగింటికే బయలుదేరారు భార్యాభర్తలు.

బండి కూడా యెక్కారు.

బండిమనిషి కళ్లెం లాగి కొరడా వూపుతూ "తప్పుకోండి బాబయ్యా" అన్నాడు.

"అపు బండి" అన్నా రెవరో.

విశ్వనాథం వులిక్కిపడి చూశాడు.

నెత్తిమీద మూట, వొంటినిండా చెమటవోడికలు, ముఖాన శూన్యం, చేతిలో కగ్గిన రాగిచెంబు—వేదమూర్తి సాక్షాత్కరించాడు, అప్పుడే సోమకాసురుని పట్టుతప్పించుకుని వస్తున్నట్టు.

"మా మామయ్య" అంది కామేశ్వరి, చకిత అయి.

విశ్వనాథం మాట్లాడలేక పోయాడు.

"ఎక్కణ్ణుంచి మామయ్యా?" అని కామేశ్వరే పలకరించింది, మొగుడు తప్పుకుంటే దిగుదా మని చూస్తూ.

"తిరపతినుంచి వస్తున్నాను. రాత్రి కూడా భోజనం లేదు" అన్నాడు మేనమామ, నాలుకతో పెదవులు తడుపుకుంటూ.

విశ్వనాథం కొయ్యయిపోయాడు.

అతను కదల్లేకపోడం చూసి, అతన్ని రాసుకుంటూనే దిగుతూ, చెవిలో నోరుపెట్టి "మీరు వెళ్ళండి" అని చెప్పి, బండి దిగింది కామేశ్వరి.

ఇదంతా నెమరుకి వచ్చింది విశ్వనాథానికి.

అతని మొగం జేవురించింది.

అంతే.

ఏతావతా:

కామేశ్వరి చాలా చురుకైన మనిషే.

చెయ్యవలసిన పని నిమిషాలమీదే చేసేస్తూ వుంటుంది.

అయినా, తన తరవాత ఆమె భోజనం చేస్తే కొంచెమయినా ఆలస్యం కాకమాన దని ఆమెని తనబంతినే కూచోబెట్టుకున్నా డత నీపూట.

ఒకటి రెండుమాట్లు నెయ్యి కూడా తనే వడ్డించాడు.

ఆయినా. స్థలశుద్ధి చేసి వంటిల్లు విడిచిపెట్టడాకి కామెకి తన అంచనా కంటే మరొ రెండు నిమిషా లెక్కువసేపే పట్టింది.

ఎలా గయినా యీ ఆలస్యం కూడదీసుకోవా లని, తరవాత, ఆమె చాలా చురగ్గానే పనిచేసింది.

అతివేగంగా చీర సింగారించుకుంది.

జడలో మల్లెదండ సద్దుకుంది

మొగానికి మంచుమీగడా, బట్టలకు సెంటూ రాసుకుంది.

అతని కండువాకీ, చొక్కాకీ కూడా రాసింది.

తాంబూలాల పళ్ళెం చేతపుచ్చుకుని భామవేషం లాగ బయలు దేరింది.

కాని తలుపు తీశాటప్పటికి ఈ కందారాజు ప్రత్యక్ష్యం.

ఇంత జరిగినా, పై కేమీ అనకుండా—మాటే ఆడకుండా—అక్కస్సంతా మనసులోనే జీర్ణం చేసుకుంటూ రామదాసు నాటకం చూసుకోసాగాడు విశ్వనాథం.

అయిదు నిమిషా లయింది.

వంటిట స్టవ్వు అల్లరి ప్రారంభం అయింది.

ఒక్కమాటు చ్చరుమంది విశ్వనాథానికి; కాని చుట్టానికి మనుసు కుదుట బడింది.

ఇంకేం, నోరు విడింది,

మనసులో చింతన చేసుకోడాని కేమీ లేనప్పుడు జరిగే దంతేగా?

"విశేషా లేమి టన్నయ్యా"

"వరసపెట్టి నా పని కూడా పాడుచెయ్యాలా తమ్ముడూ"

"ఇవాళ, మహా చిరాగ్గా వున్నా వేమిటోయ్?"

"అది కలిగిస్తున్నది నువ్వు"

"క్షమించు"

మొగం పక్కకి తిప్పుకున్నాడు చుట్టం.

వీధిలో, ముందు పెద్దపెద్ద దీపాలూ, వెనక గాఢాంధకారముగా యేదో కారు పరుగెత్తింది, బొంయి మంటూ.

చుట్టానికి వూహ కెళ్ళించింది.

"ఇది వొక్కటీ చెప్పి, మరి నీజోలికి రాను. నాటకం ముగిసీ ముగియగానే వెడదా మంటే యే దయినా బస్సు—"

"మళ్ళీ మొదలా?"

ఇది కొంచెం గదిమినట్టుండగా చుట్టం తెల్లపోయాడు; కాని ఉత్తర క్షణంలో అభిమానం ముంచుకువచ్చింది.

"ఏదో ద్వంద్వార్థంగా వుంటున్నాయి నీమాట" లన్నాడు వెంటనే, కనుబొమలు ముడుచుకుని.

"స్త్రీగ్రహణశక్తి కలా అనిపిస్తోంది"

"నలిపిచంపక, వున్న దేదో కాస్త విప్పి చెబుదూ"

విశ్వనాథం మాట్టాడలేదు.

చుట్టమూ మాట్టాడలేదు.

విశ్వనాథం చూపు గ్రంథంమీద లగ్నం అయింది.

"రామదాసు" అన్న అక్షరాలు చుట్టం కళ్ళకి కట్టాయి.

"మనం చూడ్డానికి వచ్చిన నాటకం, చదువుకుని ఆనందిస్తున్నాడు అన్నయ్య. డబ్బుకి ప్రాణానికి లంకె మరి" అనుకున్నాడతను. తన సాహసౌదార్యాలు స్మరించుకుంటూ.

అతని రసికహృదయం ఠప్పున వికసించింది.

వెంటనే పేరుపడ్డ నటకుల ననుకరిస్తూ పాట మొదలుపెట్టా డతను.

"ఏమాత్రం రా బేరం?" అనడిగాడు విశ్వనాథం, పుస్తకం మూసేసి.

"ఏం బేరం?"

"బాగుంది— ఎంతకి వొప్పుకుని వచ్చావూ?"

"దేనికోయ్?"

"నాటకంలో వేషం వెయ్యడానికి, దాస్తా వేమిటోయ్?"

"నీధోరణి నా కర్థం కావడం లేదు"

"నీధోరణి నా కర్థం అవుతోంది మరి?"

"ఏమనీ?"

"నీభాగం చింతన చేసుకుంటున్నా వని"

"........అదా నాయనా, ఇంతాకణ్ణుంచీ అచ్చిరుబుస్సు— నీ చదువుకి అడ్డువచ్చాననా?"

విశ్వనాథం మాట్టాడలేదు.

అయినా, చుట్టానికి మాత్రం బరువు దిగిపోయిన ట్టయింది.

మనస్సు తేరుకుంది.

"చిరాకు పుట్టనంత సేపూ చాలా మంచివా డన్నయ్య" అనుకుని సంబర పడుతూ నోరు బిగపట్టు కూర్చున్నా డతను.

3

కళ్ళు మూసుకుని వుండి తల యెగరవేసుకుంటూ కూనిరాగాలు తీస్తూ పరవశు డవుతూ వుండిన్నీ యాదాలాభంగా వీధికేసి చూసి "వేషం మార్చేసి వదిన వీధిలోనుంచి వస్తోం దేమిటీ?" అనుకున్నాడు, చుట్టం, వివృతాస్యుడై.

"చెల్లి యింకా వంటింటోనే వుందా యేమిటి మరిదిగారూ?" అనడిగింది, వస్తూనే, ఆజంగమప్రతిమ.

"దయచెయ్యండి" అన్నాడు విశ్వనాథం, ముందు పుస్తకం మూసేసి, "వంటింటికి తాళం వేసి ముప్పావుగంట అయింది; కాని మళ్ళీ తియ్యవలసి వచ్చింది" అన్నాడు తరవాత.

"ఏమీ?" అనడిగింది రుక్మిణి, ఒక్కమాటు చుట్టంకేసి చూసి.

"చుట్టం వచ్చాడు"

"ఎవరు, ఏమవుతారు?"

"అదిగో, వాడు— మా పింతల్లి కొడుకు"

"ఎందుకు వచ్చారూ యిప్పుడూ?"

చక్కదనం చూసి మొదట ఆదరంగానే చూశాడు; కాని యీ ప్రశ్నలతో వ్యగ్రుడై, రుక్మిణిని, గుర్రుగా చూశాడు చుట్టం.

"నాటకం చూద్దాని కీవూరూ, భోజనానికి మాయింటికీ వచ్చాడండీ" అన్నాడు విశ్వనాథం.

"చుట్టపుచూపులకు కాదూ?" అంటూ సాగతీసుకుంది రుక్మిణి.

విశ్వనాథం చిరునవ్వు నవ్వి వూరుకున్నాడు.

చుట్టానికి చీమలూ జెర్రెలూ పాకుతున్న ట్టనిపించింది.

"అయితే, చెల్లాయి పుళ్ళీ వంట చేస్తోం దన్నమాట. ఆ స్టవ్వు గోల అందుకా?"

"కుంపటిమీద వండితే మావాడి కాలస్యం—"

"మరి యింత ర్రాత్రయాక వచ్చారేం?"

"పెందలాడే రావడానికి, పొయిదగ్గిర కూచోవాలా పైపనులు చెయ్యాలా?"

చుట్టం చూపులు నిశ్చలా లయిపోయాయి.

"ఇది రుక్మిణితో ఛలోక్తిగా అన్నమాటా, మనయెడల నిరసనగా అన్న మాటా?" అంటూ చర్చలో పడ్డా డతను.

"తాను స్కూలుఫైనలే. నేను బి.ఏ. ఆనర్సుని. నన్ను నిరసించి బత గ్గలడా వీడు?" అని తేల్చుకున్నాడు చివరికి.

చుట్టం యీస్థితికి వచ్చాటప్పటికి రుక్మిణి మరో అడుగు ముందుకి వేసింది.

"తొమ్మిది కాదూ మరిదిగారూ?" అనడిగిం దామె, నిశ్చలంగానే చూస్తూ.

గదిలో వున్న గడియారంకేసి చూసి "తొమ్మిదీ రెండు" అన్నాడు విశ్వనాథం.

"బాబోయ్" అనుకున్నాడు చుట్టం.

పడకకుర్చీలో పడుకుని వున్నవా డల్లా నిటాగ్గా కూచున్నాడు, కంగారుగా.

"మరిదీ, యెసరు కాగింది, యిక బియ్యం పొయ్యడం—" అంటూ గుమ్మంలోకి వచ్చింది కామేశ్వరి.

"సేనాధిపతికి యుద్ధవార్తల్లాగ, వంట యేకాడికి వచ్చిందో యే క్షణానికాక్షణం మీ మరిదిగారికి నివేదించుకోవాలా యేమిటి చెల్లీ?" అనడిగింది రుక్మిణి.

"ఇదిగో, అక్కయ్యగారే? ఇంటోకి రండి"

"కభుర్లు మొదలుపెడితే వంట మరిచిపోతావు నువ్వు, వదినగారి నిక్కడే వుండనియ్యి"

"బియ్యం నేను కడిగిపెట్టనా చెల్లీ?"

"ఇంకేం? మీ చెల్లెలిమీద అంత అభిమానమైతే, పీట పరచడాని కొకర్నీ, మంచినీళ్ళుంచడాని కొకర్నీ, మడిబట్ట అందించడాని కింకొకర్నీ, వడ్డించడానికి మరొకర్నీ కూడా సాయం తీసుకురండి వదినగారూ"

"ఎందరు కష్టపడకపోతే, మీ అన్నదమ్ములకు కూచున్న చోటికి కుంభం వస్తుంది మరిదిగారూ?"

"ఆ కష్టపడ్డంలో, ముందు రుచిమాడ్డం కూడా వొకటేనా?"

"అది మీ అక్కాచెల్లెళ్ళ పద్ధతి కామోసు. మామీద రుద్దుతున్నారు"

గతుక్కుమనిపోయాడు చుట్టం.

అది గుర్తించి తల పంకించుకుంది రుక్మిణి.

"మరిదీ, యిక పది నిమిషాల్లో భోజనం అయిపోతుంది" అని చుట్టానికి చెప్పి "టయి మెంతయిం దండీ" అనడిగింది కామేశ్వరి, భర్తని.

"తొమ్మిదీ పదమూడు" అన్నాడు విశ్వనాథం.

"మీ వాచీ నాలుగు నిమిషాలు స్లో" అంది రుక్మిణి, తన రిస్టువాచీ చూసుకుంటూ,

చుట్టమున్నూ తన రిస్టువాచీ చూచుకున్నాడు.

అతని మొగాన ఆత్రం కమ్ముకుంది.

"ఎంతయింది మరిదీ?"

"తొమ్మిదీ పదిపే ను"

"బాబోయ్!" అంటూ కంగారుపడి, వొక్క అడుగు లోపలికి వేసి, వెనక్కివచ్చి మళ్ళీ గుమ్మంలో నుంచుంది కామేశ్వరి, భర్తకేసి చూస్తూ.

చూసిచూసి "ఆధరు వేమయినా వుందా, చెయ్యాలా చెల్లీ?" అనడిగింది రుక్మిణి.

"లేదండీ, వొట్టి కందిపొడితో యెలా అన్నం పెట్టనూ పాపం, మా మరిదికీ? బంగాళాదుంపలు వేయిస్తాను"

"అన్నం వుడికితే అదెంతసేపు లే"

"అయితేనూ, నువ్వు కభుర్లు చెబుతూ నుంచోడ మేనా, బియ్యం కడిగి

యెసట్లో పొయ్యడం వుందా? అవతల మావాడి కింకా యేమేం పనులున్నాయో మరి?" అంటూ కస్సు మన్నాడు విశ్వనాథం.

అత నిలా అన్నా డంటే, ఆవిసురు ఇంకా పూర్తి కాలేదు; గాని గభి మని లేచి నుంచున్నాడు చుట్టం.

"తెలిసింది లే అన్నయ్యా, నీ ధోరణి యిప్పటికి బాగా బోధపడి పోయింది. ఒక్క పూట భోజనం భాగ్యానికి నువ్వింత మొగం చూచుకుంటా వనుకోలేదు నే నెప్పుడూను, అన్ని గడుసు రాకలు చూపించకపోతే స్పష్టం గానే చెప్పెయ్యరాదు, అన్నం పెట్టలే నని. తీరా, వూళ్ళోకి వచ్చి గుమ్మం లోకి రాకపోతే అతిశయం. అనుకుంటా రని గాని, రానూ పోనూ రూపాయి పావులా రెయిలుకీ, రెండు రూపాయీలు నాటకానికీ, మరో అర్ధరూపాయి సాద ర్లకి ఖర్చుపెట్టగలవాణ్ణి, మూడుపావులాల డబ్బులు హోటలువాళ్ళ మొగాన పారెయ్యలే నను కున్నావా? వెతుక్కుంటూ వచ్చినందుకు — చాల్లే నేర్చుకు పోయావ్! నువ్వింత పరమలోభి వని నే నెప్పుడూ అనుకో లేదు, ఇక నీ గుమ్మంలో అడుగుపెడితే అడుగు ఆడవాళ్ళతో సరిగా ఆడేశావ్ భాగోతం?" అంటూ కంగారుగా చెప్పులు తొడుక్కుని విసురుగా బయలుదేరేశాడు.

"ఏమన్నారూ? నుంచోండి" అంటూ గదిమింది రుక్మిణి"

ఆమె కళ్ళల్లో నిప్పులు రాలుతున్నాయి.

అది చూసి చకిత అయింది కామేశ్వరి.

చుట్టం మాత్రం వీధిలో అడుగు పెట్టి మరీ తిరిగిచూశాడు.

4

"శుద్ధపశువు. చదువూ సంధ్యా లేక—"

"చదువు లేకపోవడం యేమిటి పదినగారూ? రెండేళ్ళు తప్పి చివరికి బి.ఏ. అయిపోయా డండి"

"అయితే, యిప్పటికి వచ్చిందా బి.ఏ. కి బుద్ధి?"

"బుద్ధి వచ్చినవా డలాగే మాట్లాడతాడు టండీ?"

"కాకపోయినా, మీరు తెగేదాకా లాగుతా రండీ" అంది కామేశ్వరి యివ తలికి వచ్చి.

"ఆమాట మీ అక్కయ్యగారి ననమను"

"అయితే, మధ్యాహ్నానికి మధ్యాహ్నమూ, యిప్పటి కిప్పుడూ కూడా యీ చుట్టాల వుప్పెన యేమిటి చెల్లాయీ మరీ?" అనడిగింది రుక్మిణి.

కామేశ్వరి మాట్లాడలేకపోయింది.

"ఊరుకుంటావేం?" అని మదలకించాడు విశ్వనాథం.

"వెర్రిపిల్ల, వూరుకోక చెల్లెమ్మ యేమి జవాబు చెబుతుంది లెండి పాపం! వాళ్ళకి తెలవాలి; గాని తీరా యింటికి వచ్చాక వండడం తప్పుతుందా, పెట్టడం మానుతుందా?"

"అయితే, ప్రతీపూటా రెండో వంట చెయ్యవలసిందేనా?"

"ఇక వూరూరా చాటేస్తాడు అమ్మ లక్క లందరూ నన్నాడిపోసుకుంటారు"

"ఇదివరకే ఆడిపోసుకోడం లేదంటావా? రావడం మానేస్తే యేమి చేసినా సరే, యేమంటారు వదినగారూ?"

"చాటేస్తా డంటే తక్కినవాళ్ళకిన్నీ బుద్ధివస్తుంది, మంచిదే కాదూ?" అనడిగింది రుక్మిణి"

"మనస్సులో తిట్టుకుంటూ చేరనివ్వడం కంటే గ్రహించ లేనివాళ్ళకిలాగే చెయ్యాలి. వీడివా ళ్ళందరూ నన్ను లోభి అంటారు, అంతేనా?"

"ఎనిమిది న్నరకి వచ్చి—"

"అయ్యో, అస లయిదు గంటల బండిలోనే వచ్చాట్టండి, కాని గోదావరి గట్టు పొడూగునా షికారుకొట్టాడుట, విన్నారా అక్కయ్యగారూ?"

"హోట లున్న వూళ్ళో, మరో పనిమీద వచ్చీ కూడా చుట్టాల యింటి మీద పడడం నిలిచిపోవా లంటే—"

"అదలా వుండగా, వీరందరూ, మీ మరిదిగారికీ, అంత కంటే నాకూ ఆచారం తక్కువ అనీ, ఆ గుడ్డలతో తింటా మనీ మాటిమాటికీ దెప్పుతూనే వుంటా రక్కయ్యగారూ"

"మరి బుద్ధి వుండేనా తిండికి చేరడం?"

"వాళ్ళతో పని వుంటే గాని నేను చుట్టాల యింటికి వెళ్ళను వదిన గారూ! కాకినాడ వెడితే, మా చెల్లె లా వూళ్ళోనే వున్నా, హోటల్లో భోజనం చేసి, తరవాత దాన్ని చూసి వస్తాను. నిజంగా, నే నీ కందారాజుగారి యింటికి వెళ్ళి పదేళ్ళు దాటిం దండి"

"పదిహేను దినాలు కాలేదు వీళ్ళ నాయన వచ్చి. పొద్దుటి పూట తొమ్మిదింటికే వడ్డించ మనీ, రాత్రి పది దాటాక వచ్చీ, మూన్నాళ్ళు నా యెముకలు కొరికేశా రక్కయ్యగారూ! నిన్న ఆరవేసిన బట్ట పనికిరాక, తడిబట్టతో వంటచెయ్యడం అలవాటు లేక—"

"శ్రోత్రియు డనీ, దేవతార్చనపరు డనీ, నే నాయన్నెప్పుడూ గౌరవంగానే చూస్తా నండీ, యేమిపెట్టినానూ? కాని వీడి మాట చెప్పండీ"

"మీ రామాట అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది, వొకమా టేం జరిగిం దను కున్నారు మరిదిగారూ? ఆవేళా? బొబ్బట్లు చేసుకున్నాముా? జ్ఞాపకం వుందా చెల్లీ? రాకరాక వచ్చాడు మా తమ్ముడు. మీబావగారు తాపితా కట్టుకున్నారు. నేను వడ్డిం చేశాను. "నేను మడికట్టుకోను, నీబంతికి రానిస్తావా లేదా బావా?" అన డుగుతున్నాడు మావాడు. అలాంటప్పుడు యములాళ్ళ లాగ ఆరుగురు చుట్టాలు వచ్చిపడ్డారు"

"అయ్యో"

"అయ్యో అంటే, యెద్దుపుండు కాకికి నొప్పా? పోనీ అంటే అందరూ మొగాళ్ళు. ఆబట్టలతో తినే రకం, కోర్టులో సాక్ష్యం యివ్వడానికి వచ్చారుట కూడానూ"

"ఇదిగో, యీ రకమే" అన్నాడు విశ్వనాథం, వీధికేసి చూపిస్తూ.

"నాప్రాణా లెగిరించిపోయాయి. పిండివంట వెనక్కి పెట్టేద్దా మంటే మరి మజ్జిగ? అన్నం యెలాగా తప్పదు, కూరా చారూ చెయ్యాలా?"

"బాబోయ్!"

"ఏం, బాబో యనేదానవు, అంతా అయిపోయాక నువ్విప్పుడు మళ్ళీ మొదటికి వచ్చావా లేదా?"

"ఎసరు పెట్టావా లేదా చెల్లీ?"

"అప్పుడూ మీ రేమి చేశారో అది చెబుదురూ అక్కయ్య గారూ!"

"నాకు మహా చెడ్డ కోపం వచ్చేసింది. నేనిక వండలేను అని మొండి కెత్తు క్కూచున్నాను"

"బావగారు?"

"వారు నాకంటే యెక్కువ మండిపోయారు. 'మీకు బుద్ధి వుందా లేదా?' అనడిగేసే టంత మండిపడ్డారు వారు. నా ప్రాణాలు మళ్ళీ యెగిరించిపోయాయి కాని యింతా చూసి 'నే నో గమ్మత్తు చేస్తాను మీరు గప్ చిప్' అన్నాడు మా తమ్ముడు. నేనే కంగారుపడ్డాను గాని 'కానియ్యి' అనేశారు మీ బావగారు"

"నాకు నచ్చినవారు కారూ అన్నయ్యగారూ?"

"అక్కడికి, అక్కయ్యగారు నాకు నచ్చినవారు కామోసు,పా—వం"

"మరి వంట కెందుకు సిద్ధపడ్డావూ?"

"........మీరు చెప్పం డక్కయ్యగారూ"

"అప్పుడు, మా తమ్ముడు, తువ్వాలు బుజాన వేసుకుని వాళ్ళ దగ్గిరికి వెళ్ళి "నేను హోటల్లో భోజనం చేసి వస్తా" నన్నాడు. "అదేమి" టన్నారు వాళ్ళు, ముందు తెల్లపోయి. "చాకిరీ చేసుకోలేక మా అక్కా బావా హోటలు

నుంచి తెప్పించుకు తింటున్నా" రన్నాడు మావాడు. దాంతో, వాళ్ళు మొగ మొగాలు చూసుకున్నారు. పెదవులు విరుచుకున్నారు. కనుబొమ్మ లెగర వేసుకున్నారు. వెకిలినవ్వులు నవ్వుకున్నారు. మొగాలు వేలవేసుకున్నారు. చివరికి పట్టుపంచెలు బుజాన వేసుకుని "శుచిగా పెట్టే హోటలు చూపించ" మంటూ వాడివెంట పడ్డారు"

"మొదటే ఆపని చేస్తేనో?"

"అలా చేస్తే యిప్పటికీ నాకు జ్ఞాపకం యెందుకు వస్తుంది, న వ్వెందుకు వస్తుంది?"

"అప్పుడు అన్నయ్యగా రేంచేశారో అది చెప్పం డక్కయ్యగారూ"

"నేను టేబిలుభోజనం చేస్తాను గాని చాద స్తపు హోటల్లో తినను. నాళం వారి సత్రం దాటి వెడితె, మళుపులో వొక ముసలమ్మ తడిబట్ట కట్టుకువడ్డి స్తుంది, వెళ్ళండి, యెవళ్ళ నడిగినా చెబుతారు" అని వాళ్ళని విడిపించుకుని రెండు వీధులు తిరిగి యింటికి వచ్చేశాడు. తరవాత, మేము ముగ్గురమూ యేకబంతిని భోజనం చేశాము. అయితే, కడుపు చెక్క లయిపోయెటట్టు నవ్వు కోడమే గాని యేమీ తినలేకపోయాం"

"చేసిన బొబ్బట్లన్నీ మిగిలిపోయాయి కామోసు పాపం"

"మీ యిద్దరికోసమూ పట్టుకురాగా మీ రప్పటికే ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోతి రాయె మరి"

"మీ చెల్లాయికి—"

"వొంటెత్తు గుణ మన్నా సరే, మరేమన్నా సరే మా చెల్లాయికే పెట్ట కుండా నే నేమీ తినలేను సుమండీ"

"మీరు నన్ను వూరిద్దా మనుకుంటున్న ట్టుంది, లాభం లే దూరుకోండి"

"అంటే?"

"ఆవేళ సాయంత్రం, మా అన్నగారు నన్ను కాఫీహోటలుకి తీసుకు వెళ్ళ లేదనా?"

"చూశావుటమ్మా చెల్లీ? మన కేసుయినా—ఇద్దరిలో వొక రయినా చెప్పారా?"

"చాటున యేమి చేసుకుంటే లెక్కల్లోకి వస్తుం దక్కయ్య గారూ?"

"మరే, మరే, నిజమే. అయితే, చివరి కేమయిందో తెలుసా? ఈసంగతి నాలుగు రోజులకే చుట్టాల కందరికీ తెలిసిపోయింది. అది మొదలు, మాతో పని లేనివాళ్ళు మాయింటికి భోజనానికి రావడం మానుకున్నారు"

"బతికారు"

"దీంతో, మనకి అలాగే అవుతుం దండోయ్"

"కావా లనే కాదూ నా కోరిక?"

"............మరి, మీ తమ్ముడు వేంచేశాక కూడా మనకాలస్యం యేమిటి మరిది గారూ?"

"అవు నవు" నంటూ లేచి, కంగారుగా లోపలికి వెళ్ళి, చొక్కా తొడుక్కొని కండువా వేసుకుచక్కా వచ్చాడు విశ్వనాథం "అన్నగారు సిద్ధంగా వున్నట్టేనా?" అనడుగుతూ.

"నే నిక్కడే వున్నా నండోయ్" అంటూ వొక మాట దూసుకువచ్చింది లోపలికి.

"మీ అన్నగారు మాటలోనే వచ్చా రండీ" అని విశ్వనాథానికి బదులు చెప్పి "మనవాళ్ళ యింటో కూడా ఆవేళ మన యింటో లాగే జరిగిందండోయ్" అంటూ భర్త కెదురు వెళ్ళింది రుక్మిణి.

"ఏమిటి తమ్ముడుగారూ?" అంటూ ఆయన యింటోకే వచ్చాడు.

"చుట్టాల గోల అన్నగారూ! వీళ్ళకి మంచీచెడ్డా యేమీ లేదు. పట్నాని కేపనిమీద వచ్చినా, మహా, ప్రేమ వొలికిపోతున్నట్టు భోజనానికి తయారు. ఒక డుదయం తొమ్మిదింటికే కావా లంటాడు. ఒకడు వొంటిగంట దాకా మాడుస్తాడు—"

"ఒకడు పెరుగు వడ్డించవమ్మా వదినా అంటూ గునుస్తాడు, అవునా, రుక్కూ?"

"పోనిస్తురూ, ఏదో నోరు జారాడు పాపం"

"అదేమిటో చెప్పరూ అక్కయ్యగారూ?"

"ఏమీ లేదమ్మా! మీ బావగారి చిన్నమ్మమ్మ సవతి మనమడుట, వొంటి గంటకి దిగా డొకనాడు. పప్పు కూరా అయిపోగా, వూరుగాయా, పచ్చడీ, పులుసూ వడ్డించాను, దాసీదానికి పడెయ్యడం మానేసి. అంతా తిని 'మజ్జిగ వద్దు పెరుగు వడ్డించవమ్మా వదినా, అంటూ గునిశాడు వెర్రినాయన!"

"మామ్మో, మాతండ్రే"

"వయస్సెంతని అడగవేం చెల్లీ?"

"పిల్లల తండ్రి అయివుంటాడు, అవునా వదినగారూ?" అనడిగాడు విశ్వనాథం.

"బి.ఏ. కదా, మీకు సందేహం యెందుకూ తమ్ముడుగారూ?" అనడిగాడు రుక్మిణి భర్త.

"అప్పుడేమి జరిగిందనుకున్నావు చెల్లీ?........అది కూడా మీరే చెప్పండి"

"ఆవేళ యేదో సెలవురోజు తమ్ముడుగారూ! భోజనంచేసి, వాకట్లో కూచుని, పేరుకుపోయిన ఉత్తరాలకు జవాబులు రాసుకుంటున్నాను నేను. అసలు వాడు గుమ్మంలో అడుగు పెట్టాటప్పటికే నాకు చిరాకు పుట్టుకు వచ్చింది. ఆమాటతో నాకు అరికాలి మంట నెత్తికెక్కిపోయింది. ఉత్తరాలు విడిచిపెట్టి అమాంతంగా లేచివెళ్ళి, ఆవెళ్ళడంలో కొంచెం శాంతి వహించి 'నువ్వు పెరుగుకోసం గునుస్తున్నావుగానీ, యివాళ మేము వాడుకుంటున్న మజ్జిగ మొన్నటిది, తెలుసా?' అనడిగాను.

వాడు తెల్లపోయాడు. ఏమనుకున్నాడో, పులుసుతోనే భోజనం పూర్తిచేసి లేచిపోయాడు"

చూసిమాసి "అయితేనూ? మన మిలా మాటలు చెప్పుకుంటూ వుంటే——" అంటూ మాట నాన్చేసింది కామేశ్వరి.

"అపునవును, ఈ మొగాళ్ళతో యిదే వరస. కబుర్లు కందుకుంటే యిక అంతంటూ వుండదు. నువ్వు బయలుదేరు చెల్లీ!"

"వోహో! నిజమే అయితే, ఆడవాళ్ళు భోజనం చేసి వెళ్ళాక విస్తర్ల దగ్గిర కాళ్ళు చాచుక్కూచుని మరీ మొదలుపెడతారు కాదూ రుక్కూ, మొగాళ్ళ కబుర్లూ?"

"మహాబాగా అడిగారన్నయ్యగారూ!"

దీనికి బదులుచెప్పక కామేశ్వరీ రుక్మిణీ వీధిలోకి వెళ్ళనుంచుని "మరి కదలరేం?" అని గట్టిగా అడిగారు.

5

కబుర్లు చెప్పుకుంటూ నలుగురూ బయలుదేరారు.

కొంచెం దూరం వెళ్ళాక, కాళ్ళకి కుచ్చెళ్ళ కొంగు అడ్డం వచ్చినట్లు నటించి, కొంచెం ఆగి, కామేశ్వరి, పక్కవాటుగా మొగుడికి తాంబూలం అందించి, రుక్మిణితో కలుసుకుంది.

కుర్చీలు రిజర్వు చేయించుకున్నారు కనక, నాటకశాల అడుగుపెట్ట డానికి వీలులేనంతగా నిండిపోయి వుండినా వారి కిబ్బంది లేకపోయింది.

బండరాళ్ళు తప్పించుకుంటూ, వంకరటింకర్లుగా సెలయేరు ముందుకి సాగిపోయేటట్టు, వారు, మొగుడూ పెళ్ళాం, మొగుడూ పెళ్ళాంగా నిండు

కుర్చీలు తప్పించుకువెళ్ళి, మొగుడూ పెళ్ళాం, పెళ్ళాం మొగుడూగా మొదటీ వరసలో మధ్యగా కూచున్నారు, దర్జాగా.

వారు కూచున్నారు.

అంతే.

నాటకం ప్రారంభం అయిపోయింది.

భోజనానికి లాగే నిక్కీసిలిగివెళ్ళి, కుర్చీ టిక్కట్టు కొనుక్కునీ కూడా స్థలం లేక, రైటువింగు పక్కని గోనెపట్టా పరిపించుకుని వుసూరు మంటూ కూచుని— హఠాత్తుగా విశ్వనాథం జట్టు చూసి నోరు తెరిచేశాడు చుట్టం.

1935 జనవరి భారతి నుంచి
సవరణలతో